

KOFUN 古墳

(formovanie štátu Jamato)

Shrnutí - kofun

- Přechodné období mezi jajoi a jamato. Případně 1. fáze obd. jamato
- jezdecká invaze nebo domácí kontinuita s bohatými kontinentálními importy
- budování velkých hrobek inspirováno Kontinentem (Čína, Silla)
- kofuny začaly zřejmě v kotlině Jamato (Kinki)
- haniwa
- meče, *magatama*, zrcadla a jiné vybavení - téměř vše mělo původně čínský či korejský prototyp
- malby na stěnách
- raný, vrcholní a pozdní kofun
- Nintokuův kofun větší než Chufuova pyramida
- zánik praxe kofunů se překrývá s příchodem buddhismu (kremace)

Datování

Tzv. „staré hrobky“ – *kofun* – sú jedným z hmotných prejavov formujúceho sa štátu Jamato. Preto sa často obdobia kofun a jamato prekrývajú a splývajú, niektorí ich zasa rozdeľujú.

Obdobie sa začína okolo r. 250, čiže integrálne vyrastá vlastne z jajoiských čias, a budovanie veľkých hrobiek sa končí pred rokom 700. Ide teda o dobu zhruba 250-700. Niekedy sa však doba **kofun** berie len po jej vrchol, keď sa budovali obrovské hrobky, čiže zhruba do roku 450; nasledujúce obdobie sa potom považuje za vlastné obdobie **jamato** (450-710).

(NB Jamato = dnešná prefektúra Nara)

Jezdecká invaze či kontinuita?

Nevieme presne o procesoch, ktoré sa diali od jajoi smerom k etablovaniu štátu Jamato. Historik Egami Namio r. 1949 prišiel s teóriou, že prax veľkých hrobiek spolu s kultúrou úzko spätou s jazdectvom na koňoch mohli do Japonska priniesť dobyvatelia z Kórey, tzv. *kiba minzoku* – jazdecký národ, z ktorého vzišiel cisár Sudžin¹. *Cambridge History of Japan* a iní sa však prikláňajú k názoru, že pri kofunovej kultúre išlo o priamu a neprerušenu **kontinuitu**, odvíjajúcu sa priamo z kultúry jajoi: kofunová kultúra bola priamym pokračovaním kultúry jajoi a zároveň priamym predchodcom, prípadne prvou fázou, raného japonského štátu Jamato. Keramika kofunového obdobia sa podobala keramike predchádzajúceho obdobia jajoi, ale bola tvrdšia, pretože sa vypaľovala za vyšších teplôt. Stále viac sa šírilo použitie železa pri výrobe poľnohospodárskych nástrojov. Na druhej strane zmeny, ktoré odlišujú toto obdobie od predchádzajúceho jajoi, prišli z Kórey a príľahlých oblastí kontinentu: hlboko poznamenali mnohé odvetvia kultúry na Japonských ostrovoch.

Ako prejav formovania štátu Jamato je kofunové obdobie pomenované podľa starovekých hrobiek, „kofun“ (*ko* = dávný, *fun* = mohyla). Ich budovanie malo svoje korene na pevnine. Pozrieme sa teda na prax hrobiek na Kontinente.

---

¹ KIDDER Jr., J. Edward. 1993. "I. The earliest societies in Japan." In *Cambridge History of Japan I*. Cambridge: Cambridge University press, p. 109 footnote 3.

1. Prax hrobiek na Kontinentu

V Číne sa pred n.l. budovali pre panovníkov pyramídy, niektoré z nich dodnes existujú a prebiehal v nich archeologický výskum. Boli umelo navrstvené z materiálu, pozostávajúceho z utlačenej hlíny a vlákién. Na tomto nabíjaní hlíny na tvrdú hmotu pracovali tisíce a tisíce otrokov.

Najväčšiu pyramídu si dal ešte za života budovať **Čchin Š'-chungti**; stojí pri dnešnom meste Si-an (((pchin-jin: *Xi'an*, MAPA), bývalom cisárskom meste.

Avšak v porovnaní so zachovanými stavebnými plánmi je v skutočnosti menšia: zrejme ostala nedokončená kvôli nepokojom a povstaniam, ktoré vypukli po smrti megalomanského vládcu. Keďže nebolo mysliteľné poskytnúť adekvátne množstvo živých ľudských obetí, zodpovedajúce vládcovmu majestátu, bolo rozhodnuté vytvoriť terakotovú armádu a iné figúry služobníctva; avšak bezdetné konkubíny neušli krutému osudu a boli nútené s ním odísť na druhý svet.

Po krátkom trvaní dynastického obdobia **Čchin** nastúpila dynastia **Chan**. Chanskí cisári pokračovali v stavbe hrobiek; nasledovali ich vysokí hodnostári, ktorých hrobky sú ale menšej veľkosti. Postupne sa vyvinul jednoduchší a lacnejší ekvivalent – hrobky sa začali stavať v útrobách vybraného vrchu.

Interiér chanských hrobiek zdobili keramické figúry, ktorých počet sa líšil veľkosťou podľa dôležitosti pochovanej osoby.

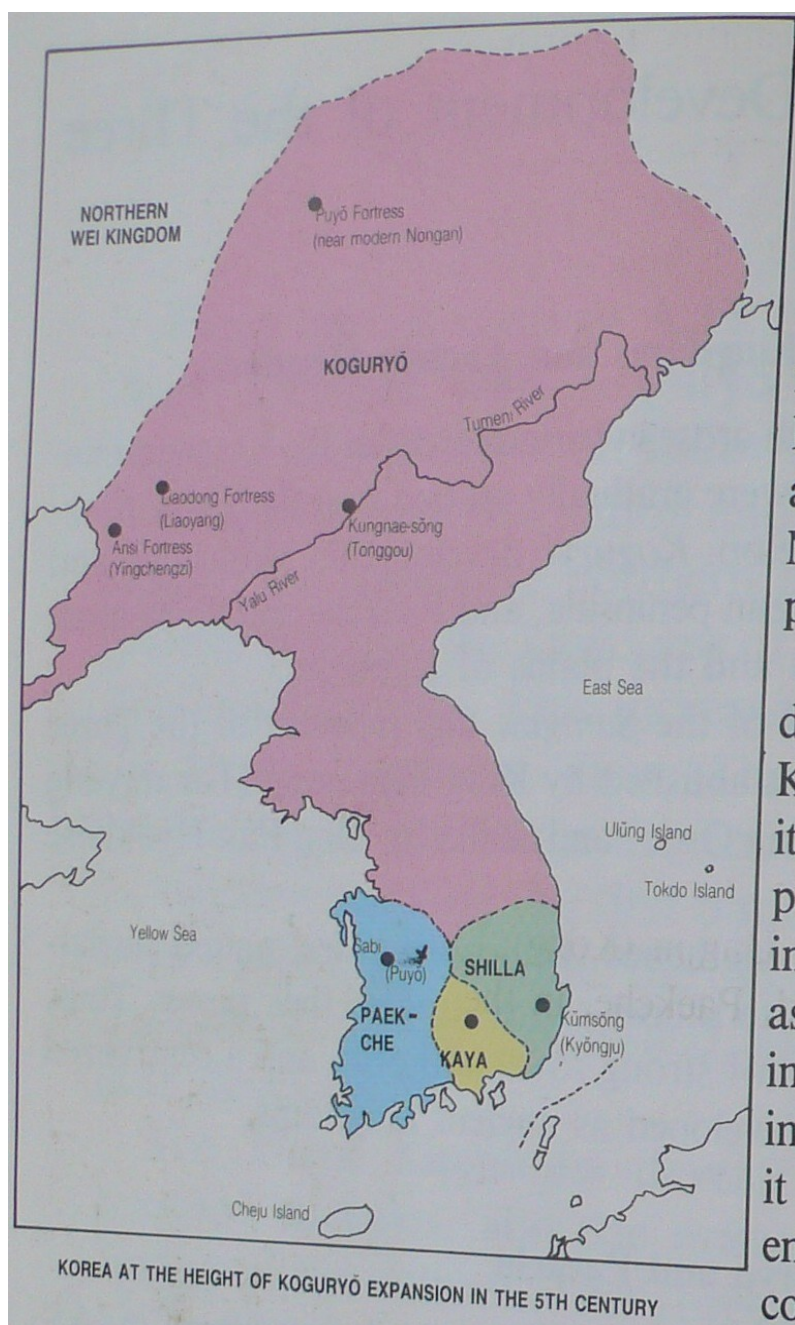
Monumentálne hrobky sa takisto stavali aj v kórejskom kráľovstve **Silla** ((MAPA): Po r. 300 vzniká na severe Kórey kráľovstvo Kogurjô, na JZ Päkče a napokon na JV Silla. Na územie Kaja na juhu si robí nárok Jamato.²

Tri kórejské kráľovstvá („*Samguk*“) pri vrcholiacej expanzii Kogurja:³

---

² korejština má dvě (otevřené a zavřené) E a O. Otevřené E píšou jako „ä“, otevřené O jako „ô“. Korejské „si“ se čte měkce, podobně jako japonské „ši“.

³ SHIN Hyong Sik. 2005. *A Brief History of Korea*. Seoul: EwhaWomansUniversityPress, p. 24.

Japonské mohyly kofun

Toto všetko sa odráža na praxi japonských hrobiek pojajoiského obdobia.

Hrobky existovali už aj v období jajoi. Tieto sa označujú ako **funkjú-bo**, „kopčekovitá mohyla“. Vznikali od Čúgoku a Šikoku až po Kantó ((MAPA). Stáli na vrcholoch kopcov a hôr, obyčajne štvorcovité a obkolesené vodnou priekopou, ale niektoré už mali aj tvar **zenpó-kóen**, dosl. „vpredu štvorec, vzadu kruh“ (v západnom japonologickom žargóne nazývaný „tvar kľúčovej dierky“). Pravdepodobne išlo o miestnych náčelníkov. V nasledujúcom období kofun sa ich charakter zmenil. **Funkjúbo nesprevádzala** vždy bohatá zásoba hrobového vybavenia, ako je to **vždy v prípade kofunov**.

Typické hrobky kofun sú navrstvené - nahromadené, v závere je tu návrat k hrobkám vo vnútri vrchu alebo na vrchole hory, čím sa znova využíval prirodzený prírodný terén.

Ich budovanie aj na japonských ostrovoch svedčí o spoločenskej rozvrstvenosti, náčelníci rodov – starešinovia udži-no kami - majú takú veľkú moc a postavenie, že sa pre nich stavajú veľké mohyly. Kofuny sa teda nestavali len pre jamatoských panovníkov, ale boli určené pre celú vládnucu elitu. Obdobie budovania kofunov trvalo, ako sme už spomínali, od konca jajoí a zakončilo sa tesne pred začiatkom obdobia nara, čiže zaberá takmer päťsto rokov, zhruba r. 250-700 nl.

Nachádzame ich od Kinki, kde **sa zrejme začali**, až po sev. Kjúšú. Sú najrozličnejšej veľkosti, tvaru aj polohy: na vrcholoch hôr, na rovinách obkolesené vodnou priekopou. Najväčšia z nich pochádza z doby okolo r. 400 (podľa tradičného datovania).

Na mnohých mohylách boli identifikované sústredné kruhy z keramických valcov, niektoré z nich zdobili jednoduché, ale pôsobivé keramické sošky osôb, zvierat a domov. Táto keramika sa nazýva **HANIWA**.

haniwa – kôň:

haniwa z Ibaraki: náčelník:

haniwa – hlava ženy s náhrdelníkom (možno šamanka):

Haniwa sa nachádzajú vo vnútri aj na povrchu hrobiek. Haniwa majú rozličné tvary – štíty, domy, slnečníky— a ich úlohou bolo zrejme ochraňovať, prípadne možno aj ukotvovať a viazať, dušu mŕtveho. (V Číne tiež väčšina zachovanej keramiky tejto doby pochádza z hrobov, tj. keramické objekty slúžili ako pohrebné obetiny.)

Pochovaných panovníkov a náčelníkov v hrobkách sprevádzali meče, zahnuté šperky magatama

a zrkadlá, čoho odrazom je mytológia troch cisárskych klenotov, o ktorých si potom povieme podrobnejšie. Takmer všetko pohrebné vybavenie kofunov malo **čínsky alebo kórejský**

prototyp, čo svedčí o stále intenzívnejších kontaktoch s pevninou v priebehu celého kofunového obdobia ⁴.

V niektorých kofunoch sa našli bohaté nástenné maľby:

Titulovanie jamatoských panovníkov

V tomto období ešte ťažko hovoriť o „cisároch“ (čo je preklad sinojaponského *tennó* 天皇). *Cambridge History of Japan* a iní autori hovoria o *kings* – „kráľoch“. Po japonsky sa jamatoskí panovníci titulovali ako *sumera-óikimi* „vládnuci veľknieža (velekníže)“, čo sa dá preložiť práve slovom „vládár / panovník“. Titul *tennó* bol údajne zavedený až za vládky Suiko a prvýkrát ho použil až cisár Tenmu v 7. storočí. Je to pôvodom čínsky titul: v Číne sa ním označovali legendárni božskí „nebeskí vládcovia“. Zavedením tohto titulu sa jamatoskí panovníci snažili vyrovnat', či až prevýšiť, čínskeho cisára.

Prvým jamatoským panovníkom bol podľa mýtov „cisár Džinmu“ (7. stor. pred n. l., tj. rané jajo), Ninigiov pravnuke, ktorý sa z južného Kjúšú prebojoval do Jamata na strednom Honšú a tam založil sídlo svojej dynastie.

Vo vývoji počas takmer piatich storočí možno rozlíšiť tri obdobia:

- rané
- vrcholné
- neskoré (pozdnie)

Rané kofunové obdobie (250-399?)

⁴ Prof. Karel Fiala ma v marci 2012 informoval, že sa nedávno zistilo, že „jedna z najvýznamnejších tzv. hrobiek cisára sa ukázala byť len zasypaným shlukom mene významných hrobiek. Tak sa vse stále mení“ (osob. korešpondencia).

Zvyk stavať veľké hrobky typu kofun sa pravdepodobne **začal** v kotline Jamato. Odtiaľ sa šírili do celej oblasti **Kinai** – a počas 4. storočia ďalej na Z pozdĺž Vnútorého mora Seto **aj na severné Kjúšú**. (Napokon sa dostal aj do iných oblastí západného aj východného Japonska.)

V ranom kofunovom období pozorujeme dve obdobia, vzťahujúce sa k južnejšej lokalite Šiki a severnej Saki.

Šiki (JV Jamata)
(250-350)

Najstaršie jamatoské kofuny využívali prirodzené vyvýšeniny okolo posvätného vrchu Miwa (juh východných predhorí Jamatoskej kotliny) – „kofunové centrum Šiki“. Pod Miwou sa uctievalo božstvo Ómononuši.

Zo šiestich významných kofunov sa jeden pripisuje panovníkovi menom Sudžin (medzi Sakurai a Tenri)

Sudžin 10. panovník: tradičné datovanie (97) - 30 pnl

Saki (sever Jamata – dnešná Nara)
(350-400)

Potom sa centrum kofunov prenieslo do Saki (okolo neskoršieho (pozdějšího) narského cisárskeho paláca) „kofunové centrum Saki“

Sú tu napr. kofuny panovníka Suinin a panovníčky-vdovy Džingú.

Suinin 11. panovník: tradičné datovanie (29 pnl – 70 nl)

Džingú: vdova po 14. panovníkovi: (201 – 269 nl)

Presun zo Šiki do Saki sa dáva do súvisu s posunom v uctievaní – od božstva vrchu Miwa k uctievaniu v severnejšej lokalite svätyne Isonokami, kde bol vlastne sklad zbrojného a iného pokladu, ktorý strážil rod Mononobe. Išlo predovšetkým o zbrane: bol tam uskladnený aj meč *šičišitó* z Päkče, s nápisom datujúcim ho do r. 369. Jamatoský štát zrejme expanduje aj na kontinent (- výboj Džingú do Silly, juhokórejská dŕžava Mimana/Kara): v Kórei existuje pamätník (stéla) kogurjorského kráľa Kwangkätcho, ktorá spomína, ako bolo r. 399 porazené vojsko Wa (- tj. zrejme Japonci).

Niektorí panovníci od Sudžina majú v osobnom mene „-iri-“, ale od Ódžina – už nie „-iri-“, ale „-wake-“, čo podľa niektorých môže byť nová rodová línia. V dobe Ódžina – Džingúiného syna - sa spomínajú zvláštne panovnícke rituály, v ktorých sú výrazné ostrovy Awadži a Onogoro, čo môže súvisieť s pôvodom novej panovníckej línie z oblasti Seto-naikai.

O dôležitosti kórejských „Železných hôr“ (Čchôlsan) svedčí, že od 4. storočia sú na ostrovčeku Okinošima (Z od severného Kjúšú) súvislé obetové objekty až do 9. stor. – prosba o dobré preplavenie.

Na rozdiel od jajoiských hrobiek *funkjúbo*, ktoré **nesprevádzala** vždy bohatá zásoba hrobového vybavenia, v **prípade kofunov** bolo vždy bohaté hrobové vybavenie. Toto vybavenie bolo spočiatku hlavne **obradné** a **symbolické**, ako
-železné zbrane a výzbroj,
-bronzové zrkadlá,
-náhrdelníky so zakrivenými či valcovitými šperkmi z nefritu či jaspisu, a tiež náramky, ktoré boli odznakom magicko-náboženskej aj vojenskej moci.

Prvé kofuny boli na vrchole kopcov s výhľadom na úrodnú poľnohospodársku krajinu, pričom tu pozorujeme triedne rozdiely: **kruhové** boli pre nižších aristokratov, kým pre najvyšších členov vládnucej elity bol určený špecifický tvar **zenpó-kóen**. Máme tu **zvislú** pohrebnú komoru (*tateana sekišicu*), truhla sa vkladala do zvislej kamennej šachty na vrchole hrobky. Truhly boli spočiatku **drevené**, neskôr **kamenné**.

Koncom 4. storočia sa stavanie hrobiek šírilo ďalej a pozorujeme väčšiu tvarovú rozmanitosť – pribúdajú hrobky štvorcové či osmičkovité.

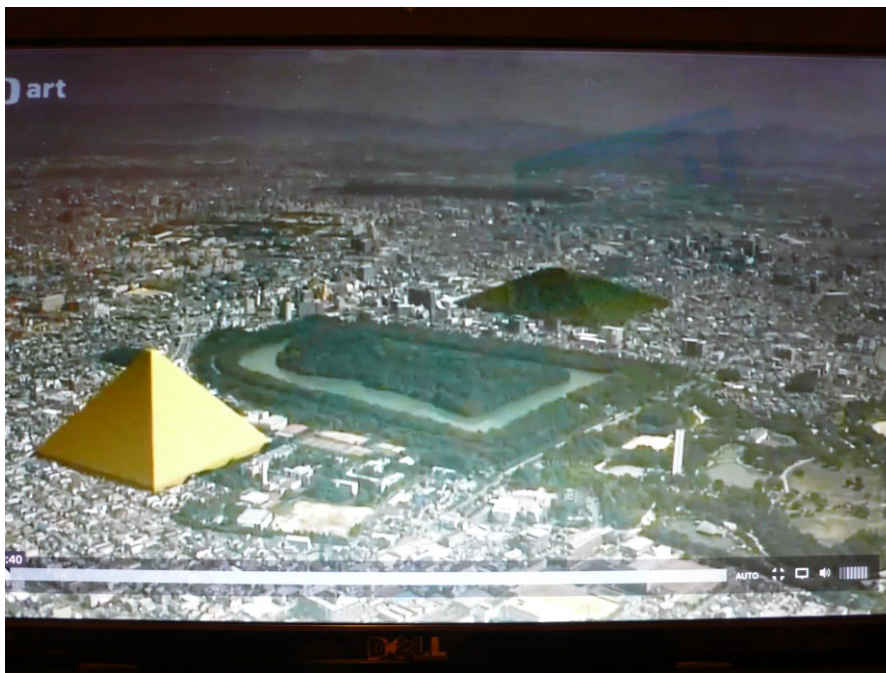
Vrcholné kofunové obdobie (5. storočie)

V 5. storočí sa hrobky namiesto vrcholov hôr začali stavať na **rovinách**, obklopené **širokou vodnou priekopou**. Najvýznamnejšie sa nachádzajú **mimo Jamata**. Vrcholí aj veľkosť hrobiek: **najväčšia** patrí 16. cisárovi **Nintokuovi**. Nintoku bol synom cisára Ódzina (ktorého sme už spomínali v súvislosti s božstvom Usa Hačiman). Hrobka cisára Nintokua, ktorý zomrel 399, stojí na rovine v meste Sakai južne od Ósaky a je výraznou miestnou dominantou:

Tvrdí sa o nej, že objemom navrstvenej zeminy je táto hrobka väčšia než najväčšia egyptská pyramída – Chufuova (Cheopsova).

Porovnanie veľkosti Chufuovej pyramídy (Egypt), Nintokuovho kofunu (Japonsko) a Čchin Š'-Chuangtiho pyramídy (Čína):

Zrejme patrične odráža veľkosť vladára, ktorý je známy značným rozšírením svojej moci, úspešnými vojenskými výpravami do vzdialených oblastí Japonska a okázalými diplomatickými misiami do Číny.

Nintokuov najstarší syn, 17. cisár **Ričú**, vládol po otcovej smrti len 6 rokov, ale je mu pripisovaný ďalší obrovský kofun, hneď na juhozápad od hrobky jeho otca.

Najpoprednejšie kofuny sprevádzali *baičó* - mohyly na príslušenstvo, kam sa ukladalo ohromné množstvo pohrebného náčinia ako

- ocel'ové meče,
- poľnohospodárske nástroje,
- dovážané zlaté náučnice,
- keramika a
- kónské postroje kontinentálneho typu,

čo svedčí o neobmedzenom prístupe týchto panovníkov k zdrojom spoločnosti, a tiež o nových kontaktoch s kráľovstvami Kórejského polostrova. Charakter rituálnych objektov sa podstatne zmenil zo starostlivo vyrobených jaspisových či nefritových korálov a náramkov k záľahám narýchlo zhotovených imitácií dýk s puzdrami a predmetov každodennej potreby. Všetky tieto skutočnosti svedčia o tom, že stavba hrobiek sa už neobmedzovala len na vladárov, ale postupne si ju mohli dovoliť všetci aristokrati.

V 5. storočí tiež prišiel z Kórey nový typ **vodorovnej** pohrebnej komory - *jokoana sekišicu*, čiže horizontálnej štôlne (*štoly*). Chodba k nej vedúca umožňovala ľahší prístup ku komore a **viacnásobné** použitie, čo viedlo k rozvoju **rodových** hrobiek; predpokladá sa, že tento typ hrobiek súvisí s vývojom predstáv o **Jomi** – mytologickom japonskom podsvetí súvisiacim so smrťou.

Aristokratické prvky - to, že sa hrobky už nestavali len pre panovníkov, ale aj pre aristokratov, plus kórejská typológia poukazujú na úzku súvislosť s vtedajšou kórejskou, a vzdialene aj mandžuskou, jazdeckou kultúrou. Napríklad zakrivené šperky *magatama* sú totožné s nálezmi z juhokórejských nálezísk z rovnakej doby, a – ako už bolo spomínané – hrobky podobného typu sú dodnes existujúcim pozostatkom starokórejského kráľovstva Silla.

Obdobie obrovských kofunov sa završuje 21. cisárom m. **Júrjaku** (zomrel 479).

Neskoré kofunové obdobie

(prekrýva sa s vlastným obdobím jamato 大和 , 450-710)

V 6. a 7. storočí sa hrobky zmenšovali a ich počet vzrastal, keďže si ich budovala širšia vrstva spoločnosti. Kruhové mali priemer len 15 metrov a tvorili zoskupenia na úbočiach vrchov. Pohrebné vybavenie pozostávalo stále viac z praktických objektov ako

- keramika,
- osobné zbrane,
- šperky,
- nástroje, a dokonca aj
- potraviny.

Na Kjúšú komory zdobili nástenné obrazce a postavy. Štvorcový (čtvercový) tvar, prítomný už dávnejšie, si v tomto období získal obľubu aj v najvyšších kruhoch.

Zánik budovania kofunov súvisí s príchodom **buddhizmu** (zhruba od r. 550) – čoraz viac ľudí dávalo na zvýšenie svojej prestíže aj na zabezpečenie posmrtnosti budovať skôr kláštory než hrobky, a spolu so šírením „žiarového“ - spaľovacieho pohrebu (*kasó*), ktorý prišiel spolu s buddhizmom a má korene v Indii, sa do konca 7. storočia zvyk budovania kofunov úplne vytratil. (Popri spaľovacím pohrebe však naďalej existovali aj hroby pochovávaná do zeme – *dosó*.)

Q – kofun

1. Kedy byl?
2. Jsou hrobky typické jenom pro období kofun a pro Jp?
3. Jak se kofunové období dělí?
4. Co je typické pro raní kofun? jaká zeměpisná vymezení, a o čem asi svědčí?
5. Jaké jsou hrobky vrcholního kofunu a kde se nacházejí?
6. O jakých společenských změnách svědčí vývoj pozdního kofunového období?

Pozreli sme sa na typy a chronologickú typológiu kofunov, a teraz obráťme pozornosť na ďalšie aspekty štátu Jamato.

Jamato (大和) I. – vnitřní vývoj

Shrnutí – jamato I.

- tři korejská království
  - Kara a dobré vztahy s Päkče
  - päkčeští písaři do Jamata (od ca 400)
- trojice božských klenotů
- rody *udži*, “země” *kuni*, sjednocování pod vládou Jamata
- tituly *kabane*
- gaiseki* a sňatková (*sobášna*) politika

1. Jamato a jeho kontakty s Kóreou

Ako sme už spomínali, na území Kórejského polostrova sa v prvých storočiach n.l (podľa legend už dávnejšie) formujú štyri politické jednotky:

Kórejské vs jp (starojaponské) názvy kráľovstiev:

- Kogurjo – *Kókuri*, (starojaponsky: Koma)
- Silla – *Šira-gi* (gi = starojaponsky „hrad“)
- Päkče – *Kudara*
- Kaja/Kara (tiež Imna) – *Kara (Mimana)*

Kontakty Jamata s Kórejským polostrovom pretrvávali hlavne kvôli potrebe železnej rudy. Japonci si na juhu polostrova až do 6. storočia držali svoje územie – *Kara* (kór. aj *Kaja*) alebo *Mimana*. Jamatoský dvor mal takisto priateľské styky s kráľovstvom Päkče. Už okolo **roku 400** začínajú v Japonsku pôsobiť **päkčeskí pisári**, ktorí boli poverení vedením záznamov v čínštine. Uvádzajú tak do Japonska **písomnosť**.

Ako sme už spomínali, sú názory, že Kara bola Japonsku jazykovo blízka: karaština mohla byť starým kontinentálnym príbuzným japončiny, ktorý však postupne ustúpil kórejským dialektom šíriacim sa od severu. Z jazykového hľadiska sa vie, že jazyk najsevernejšieho kráľovstva Kogurjo bol odlišným nárečím od reči Silly aj Päkče (kogurjoština mohla mať oveľa silnejší altajský ráz, prípadne – podľa nedávnej hypotézy Christophera Beckwitha⁵, tvorila extra jazykovú rodinu spolu s karaštinou a japončinou). Základom kórejšiny bol jazyk Silly (sillaština alebo starokórejšina), s istou dodatočnou prímiesou reči Päkče a Kogurja, keď ich Silla koncom 7. stor. anektovala. Často sa uvažuje aj o prípadnej blízkosti jazyka Päkče jazyku japonskej dŕžavy Kara, čo by tradičnému jamatosko-päkčeskému spojenectvu dodávalo ďalší rozmer. O týchto otázkach však vieme veľmi málo. Pravdou však je, že vždy, keď Silla alebo Kogurjo napadli Päkče, tak Päkče vždy žiadalo jamatoského panovníka o vojenské posily, ako o tom podávajú správy japonské kroniky. Z rokov 391-399 máme dokonca priamu písomnú zmienku z Kórey, ktorá dokazuje prítomnosť vojska „*Wa*“, ktoré bojovalo proti Kogurju na strane Päkče. Je to nápis na víťaznej stéle kogurjorského kráľa menom Kwangkächo, ktorý nad vojskom Päkče a *Wa* zvíťazil. Máme tiež zmienky z kroniky juhočínskeho kráľovstva Južný Sung, s ktorým Päkče aj Japonsko udržiavalo pravidelné diplomatické kontakty. Je to ďalším dôkazom japonsko-päkčeského spojenectva, pretože Silla a Kogurjo udržiavali kontakty hlavne so severočínskymi kráľovstvami. Ďalšou stránkou japonského záujmu o Kóreu je mýtická výprava panovníčky-vdovy Džingú proti Sille (3. alebo 5. storočie).

Japonsko definitívne prišlo o Karu asi r. 531⁶, kedy ju anektovala Silla.⁷

2. Šintó

Pozrime sa teraz na formovanie domácej viery, ktorá – až oveľa neskôr, v kontraste s prichádzajúcim buddhizmom – bola pomenovaná sinojaponským výrazom *šintó* = cesta božstiev. Pre nasledujúci prehľad sú dôležité osobnosti týchto cisárov:

-60 pnl (cca) (10.) cisár Sudžin
 10nl (cca) (11.) cisár Suinin
 460 (cca) (21.) cisár Júrijaku
 550 (cca) (29.) cisár Kinmei
 600 (cca) (33) „cisárka“ („císařka“) Suiko (tj. tennó - žena) – **kultúra Asuka**
)

„Trojica božských klenotov“

Z doby Sudžina a Suinina (10. a 11. cisára) máme zmienky o tom, ako sa zaobchádzalo s tzv. **Trojicou božských klenotov (starojaponský názov mikusa-no takara, dnes**

⁵ Beckwith, Christopher I. 2004. *Koguryo – The Language of Japan's Continental Relatives*. Leiden-Boston: Brill.

⁶ BROWN, Delmer M. 1993. „The Yamato kingdom“. In *Cambridge History of Japan*. Cambridge: Cambridge University press, p. 146.

⁷ Názov *Kara* sa ve staré japonštine postupne rozšíril z označení této jihokorejské spojencecké provincie postupně na označení sjednocené Koreje jako takové, a nakonec i na celý pojem „Kontinentu“, jak jej Japonci vnímali, a to včetně Číny. Takže v klasické japonštine *Kara* už označuje buď Koreu nebo Čínu.

bežnejšie: sanšu-no džingi) . Mýty okolo nich vypovedajú veľa o ranom formovaní japonského štátu.

Sú to dary, ktoré podľa mytológie dostal Hiko Ho-no Ninigi od svojej babičky Amaterasu, keď bol vyslaný, aby so svojim sprievodom dobyl „zem“. ((kresli GENEALOG. vzorec) Každý z predmetov má svoje vlastné meno. Trojicu tvoria:

1. „božské zrkadlo [menom] Osemdlaňové Zrkadlo“ (*šinkjó Jata-no Kagami*),
2. šnúra „zakrivených koráľov [menom] Osemstopový Klenot“ (*Jasakani-no magatama*) a
3. „Meč Trávoseč“ (*Kusanagi-no curugi*, pôvodne zvaný *Murakumo-no curugi* „Meč z Oblakov“).

Trojica božských klenotov zohrávala funkciu tak politickú, ako náboženskú: boli – a dodnes sú - symbolmi panovníckej moci, ako aj prostriedkom kontaktu s nebeskými božstvami.

Zrkadlo a šnúra Koráľov vraj pochádzajú z významnej mytologickej udalosti vylákania Amaterasu z jaskyne. Spolu s Mečom boli pôvodne všetky tri uctievané v sídle každého panujúceho vládára.

Avšak za 11. cisára **Suinina** sa Zrkadlo a Meč dostali do lokality **Ise ((MAPA))**: cisár vtedy poveril svoju dcéru Jamato-hime no Mikoto, aby založila v Ise svätyňu, v ktorej by slúžila ako hlavná kňažka bohyni Amaterasu, tzv. princezná-uctievačka. Zrkadlo aj Meč tam boli umiestnené na oltári ako *shintai* – božské objekty. Kópia – „*mitamaširo*“ – Zrkadla sa považuje za právoplatného zástupcu a je uchovávaná v Cisárskom paláci.

Šnúra zakrivených koráľov, *Jasakani-no magatama* sa po celé veky až dodnes uchováva vo zvláštnej miestnosti cisárskeho paláca zvanej *Kendži-no ma* a s každým sťahovaním cisárskeho paláca sa sťahujú aj tieto Korále.

Kusanagi-no curugi je údajne práve ten meč, ktorý Susanoo našiel v Izume vo chvoste zabitého veľhada *oročiho* a ktorý potom venoval svojej božskej sestre Amaterasu. Tá ho darovala svojmu vnukovi Ninigimu a tak sa dostal späť na „zem“. Pôvodne sa uchovával v cisárskom paláci, potom za cisára Suinina sa dostal do Ise spolu so Zrkadlom, ale napokon bol uložený ako *shintai* vo svätyni Acuta pri Nagoji. Jeho *mitamaširo* - právoplatná kópia - sa uctieva v *Kendži-no ma* Cisárskeho paláca spolu s Korálmi.

Meč a Zrkadlo boli zrejme vždy brané ako *shintai*, tj. objekty ešte o kus posvätejšie než Korále. O výrobe kópií sa v dokumentoch mlčí, a teda nevieme o nich nič. Originály ani *mitamaširo* Trojice božských klenotov nemá nikdy zhliaďnúť oko smrteľníka, a ojedinelé zmienky o prekročení tohto tabu sa končia záhadnou smrťou týchto zvedavcov. S vývojom ústrednej moci v Jamate sa táto Trojica postupne stala *dôkazom legitímnej zvrchovanosti panovníka*: ten, kto ich vlastnil, bol právoplatným cisárom, a obrad odovzdávania Klenotov novému nástupcovi má v japonskej dynastii rovnaký symbolický význam ako v iných ríšach sveta korunovácia.

K zmene mena posvätného Meča a k „preneseniu jeho posvätného uchovávaní“ sa vzťahuje významná epizóda zaznamenaná v kronikách: tento Meč mal pôvodný názov Meč z Oblakov a za Suinina bol, ako sme si už povedali, uložený spolu so Zrkadlom v Ise. Ale stalo sa, že vnuk cisára Suinina, princ **Jamato-takeru**, bol poslaný na Východ bojovať s tamojšími kmeňmi **Emiši**. Tieto kmene boli pravdepodobne potomkami džómonskeho obyvateľstva, len málo zasiahnutého neskorším jajoiským vývojom. Predpokladá sa, že ide o predkov dnešných Ajnuov. Výprava princa Jamato-takerua teda odráža tendenciu jamatoského štátu expandovať ďalej na východ a sever ostrova Honšú. Cestou na východ sa Jamato-takeru zastavil v Ise, kde jeho teta Jamato-hime, dcéra cisára Suinina, slúžila ako princezná-uctievačka bohyni Amaterasu. Jamato-hime darovala synovcovi Jamato-takeruovi božský Meč, aby mu pomáhal v nebezpečnej vojenskej výprave. Tento Meč ho potom naozaj

zachránil, keď počas bojov nepriatelia okolo neho zapálili vysokú trávu: vtedy Meč údajne sám vyskočil z pošvy a posekal trávu okolo princa, takže oheň sa k nemu nepriblížil. Takto dostal Meč nové meno *Kusanagi-no curugi* – Meč Trávoseč, pod ktorým je odvtedy známy. Jamato-takeruova manželka hneď po manželovej smrti vybudovala novú svätyňu v Acuta (pri Nagoji), kde meč uložila ako *shintai* bohyně Amaterasu. Tam sa uchováva **dodnes**.

Z obdobia edo sú záznamy, že niekoľko kňazov svätyne Acuta sa podujalo v tajnosti nahliadnuť do oltárnej skrinky s Mečom. Podľa nich je dlhý asi 80 cm, má končistú čepeľ podobnú listu kosatca a „bielu“ farbu (zrejme striebornú). Udalosť vyšla najavo až potom, čo týchto ľudí postihla záhadná choroba z neznámych príčin a jeden z nich sa priznal, čo vykonal.

21. cisárom bol **Júrjaku**, od ktorého už máme napríklad zaznamenané básne v narskej zbierke *Man'jóšú*. Vládal v období 456-479.

Z doby jeho vlády máme zaznamenaný zvláštny prípad ohľadne princeznej-uctievačky v Ise. Touto kňažkou bola vždy princezná z cisárskeho rodu – sestra alebo dcéra vládnuceho cisára. Musela byť panna, ale po skončení svojej služby sa mohla vydať. V kronikách sú zaznamenané prípady prepustenia zo služby z dôvodov nejakej ľúbostnej pletky. No a za 21. cisára Júrijaku máme zaznamenanú dokonca tragédiu, keď princezná-uctievačka Takuhata spáchala samovraždu po tom, ako ju ohovorili (*pomluvili*) zo smilstva. Zobrala posvätné Zrkadlo, odišla k hornému toku rieky Isuzu, ktorá tečie cez Ise, a „keď tam nikoho nebolo, zrkadlo zahrabala a obesila sa“. Nasledovala pitva mŕtvol, ktorou sa napokon preukázala nevina princeznej. Táto pitva svedčí o tom, akú dôležitosť mala táto aféra pre štát a štátny rituál v 5. storočí a ako dvoru záležalo na tom, aby sa toto ohovorenie (*pomluva*) patrične prešetřilo...

Od 7. storočia sa v Ise ustálil zvyk každých 20 rokov spaľovať hlavnú svätyňu v Ise po tom, čo na susednom pozemku postavili jej presnú kópiu. Tento zvyk pokračuje dodnes.

3. Rodová štruktúra a zjednocovanie

(NB: angl. *clan* = „rod“ (ne „klan“!))

Ako sme si už hovorili, cisárom Júrijakuom v polovici 5. storočia vrcholí obdobie obrovských kofunov, ktoré sú už dôkazom o značne centralizovanom štáte Jamato. (([mapa Jamata, rieka Jamatogawa](#)), [prepojenie s Naniwa, Jamaširo, rieka Jodo](#))

Mocenský vývoj možno stručne definovať tak, že mocný rod, odvodzujúci sa od slnečného božstva Amaterasu-ómikami a usídľivší sa v kotline Jamato, si postupne podmanil ostatné oblastné rody a jeho starešina sa stal náčelníkom či panovníkom nad všetkými. Rodové územie – krajina Jamato (Jamato-no kuni) sa tak postupne stalo centrom formujúceho sa štátu.

Za významný faktor tohto diania sa považuje ohromné posilnenie poľnohospodárstva ako zdroja bohatstva, ktoré sa zrejme rozvilo v kotline Jamato vďaka novým technickým výtvarným z Kórey a rozšírilo sa do okolitých oblastí. Popri tom však bol tento vývoj aj výsledkom niekoľkých storočí neustálych bojov, o ktorých svedčia početné nálezy zbraní, poklad svätyne Isonokami, ako aj odraz bojov medzi kmeňmi, ktoré nachádzame v mýtoch o založení štátu.

O bojoch vypovedajú aj čínske pramene. Tieto totiž **po zhruba 100ročnej odmlke** znova v 5. storočí zaznamenávajú správy o ostrovoch ľudí Wa. V týchto prameňoch sa názov Wa ešte stále píše čínskym znakom „trpaslík“ 倭 (hoci Japonci sa v nasledujúcich storočiach zasadili, aby sa toto písanie nahradilo znakom „harmónia“ 和, ktorý sa vyslovoval

podobne. Juhočínske dynastické pramene citujú o.i. posolstvo jedného z kráľov Wa, v ktorom sa opisuje, ako jeho predkovia dobyli v bojoch desiatky krajín. Možno usudzovať, že silnejšie kmene a rody si podrobovali slabšie a tak sa rodili vzťahy závislosti, ktoré spočiatku so sebou niesli len tributárne povinnosti voči silnejšiemu kmeňu, ale neskôr sa menili v područie. Predpokladá sa, že práve okolo roku 400 (tj. podľa tradičného datovania vládla Nintokua, ktorého sme už spomínali pre jeho najväčšiu hrobku) sa ako výsledok týchto zápasov upevnil v Kinai zväzok kmeňov, ktorý sa stal jadrom formujúceho sa štátu Jamato.

Existencia mocných rodov **udži** 氏 je dokladom rodového zriadenia, ktoré malo v japonskom prostredí veľkú životaschopnosť. Udži boli rozvetvené rodové spoločenstvá. Každý rod dedične spravoval starešina rodu (*udži-no kami*). Spoločným pojítkom všetkých členov rodu bolo uctievanie rodového božstva (*udžigami*), od ktorého rod odvodzoval svoj pôvod. V centrálnej jamatoskej oblasti sa v tesnom okolí panovníckeho rodu udržalo niekoľko silných udži, ktoré bojovali o mocenské výsledky.

Nevie sa presne, akú úlohu v storočiach formovania sa jamatoského štátu zohrávalo otroctvo. Existujú zmienky o podriadených skupinách obyvateľstva zvaných *kenin*, *nui* (starojp. *nupi*) alebo *jacuko* (*jakko*), ale do akej miery boli otrokmi či nevoľníkmi, nie je jasné.

Viacšie vieme o profesionálnych „služobníckych obciach“ (*tomo* alebo *be*), ktoré sa formovali po r. 400: patrili panovníckemu rodu alebo iným mocným udži; zrejme pre ne pracovali a boli usadení v špecializovaných usadlostiach, kde sa venovali prideleným činnostiam ako roľníctvu, tkaniu, výrobe keramiky, rybolovu či profesionálnemu vešteniu. Starešina takejto služobníckej obce mal titul (*kabane*), označujúci, akú službu daná obec *be* vykonávala; najvšeobecnejším bol titul *tomo-no mijacuko* („služobník dvora spravujúci pospolitosť tomo“).

Tieto pospolitosti slúžili na zabezpečovanie potrieb mocných rodov. Svoje vlastné vyživovacie pospolitosti mohli mať aj panovníckove manželky či jeho dedičia. *Be*, patriace panovníckovej žene, sa nazývalo *naširo* a dedičovo *be* sa nazývalo *koširo*. V 5. storočí bolo stále viac *be* päkčeských príst'ahovalcov, vykonávajúcich vysoko cenené kontinentálne profesie ako spracúvanie ocele, chov koní či výroba štítov.⁸

V jamatoskej dobe sa udži chápano nie len rodovo, ale aj oblastne a administratívne. Udži vtedy mohli byť aj širšie jednotky než len jednotlivý rod: bolo to územie a ľudia, ktorých pod svoju nadvládu dostal silnejší rod. Všeobecne zrejme starešina vládnuceho udži nerušil starešinov podrobených udži, ale ich ponechával, a popri svojom rodovom božstve zaradil do svojej rituálnej sféry aj božstvá podrobených rodov, ktoré uctieval spolu s vlastným *udžigami*.

Zjednocovací proces teda prebiehal tak, že niektoré rody si podmanili slabších susedov a vytvárali väčšie rodové zoskupenia. Napokon sa územia takýchto nadrodových zoskupení nazývali *kuni* 国, doslova „krajina (země)“: o pôvodnom počte až sto „国“ (krajín) písali aj čínske kroniky z obdobia jajoi. Mohyly kofun roztrúsené po celom Japonsku tiež svedčia o množstve rodov, ich bohatstve, a o moci ich rodových starešinov.

Okrem rodov udži vieme v prvých storočiach nášho letopočtu aj o značne odlišných kmeňoch, ktoré zrejme ešte hovorili odlišnými, možno ešte predjajoiskými jazykmi. Boli to napr. kmene Kumaso a Hajato na juhu Kjúšú, no a kmene Emiši/Ebisu, žijúce na východe a severe Honšú. Približne v roku 530 sa na severnom Kjúšú odohralo povstanie. Miestny mocipán Iwai odmietol poskytnúť vojsko na vojenský zásah Jamata proti Sille. Toto povstanie

⁸ BROWN, Delmer M. 1993. "The Yamato kingdom". In *Cambridge History of Japan*. Cambridge: Cambridge University press, s. 140.

bolo potlačené a Iwai zabý; v meste m. Jame existuje kofun, v ktorom je tento Iwai s najväčšou pravdepodobnosťou pochovaný.

Japonské kroniky *Kodžiki* a *Nihongi* používajú metaforiku mieru a pacifikácie v súvislosti s dobýjaním a ovládnutím zo strany rodu z Jamata, ktorý sa neskôr stal cisárskym rodom. Rozširovanie pôsobnosti jamatoského rodu a získavanie nadvlády nad inými podobnými „rodovými štátmi“ prinieslo naozaj pokoj – akúsi *Pāx Jamatoica* („Jamatoský mier“, podobne ako militantná Rímska ríša šírila *Pāx Rōmāna*) vytvoriac podmienky na mierový život pod nadvládou jamatoského dvora. Jeho moc sa ďalej posilňovala tým, že na územiach bývalých samostatných rodových štátov sa budovali roľnícke pospolitosti *be* priamo podriadené jamatoskému rodu. Jamatoský štát teda pozostával z týchto pôvodných „krajín“ (*kuni*); niektoré oblasti boli prerozdelené na okresy *kóri* a kraje *agata*, aby sa rozbila pôvodná mocenská štruktúra.

Proces zjednocovania štátu Jamato sa teda pravdepodobne zavŕšil v 4. storočí n. l. – čoho dokladom možno sú aj najväčšie kofuny. Starešina jamatoského udži, ktorý odvodzoval svoj pôvod priamo genealogicky od slnečnej bohyně Amaterasu, dedil centrálné postavenie politického a rituálneho vladára, a bol obklopený ďalšími udži, ktoré mu slúžili. Táto mocenská podriadenosť sa vyjadrovala tak, že starešina rodu slúžiaci panovníkovi dostával od panovníka **titul**, podobne ako šľachtické tituly v ranom stredoveku v Európe. Tieto starojaponské šľachtické tituly sa nazývali **kabane**. Boli to tituly vyjadrujúce typ služby, ktorú daný rod *udži* alebo obec *be* vykonávali pre Dvor. To, že *kabane* v tomto období získavali aj starešinovia rodov v odľahlých oblastiach, značí, že jamatoský štátny aparát už zasahoval aj tam. Najprestížnejšie *kabane*, udeľované starešinom rodov najbližších trónu, sa udeľovali dedične. Boli nimi *kabane omi* a *muradži*. Udeľovali sa rodom, ktoré žili v bezprostrednej blízkosti panovníckeho sídla a ktorých starešinovia slúžili priamo panovníkovi. K mocným rodom obdobia Jamato patrili:

Ootomo: slúžili ako panovníkova telesná stráž.

Nakatomi: ich starešina vykonával pravidelne dvakrát ročne šintóický obrad Veľkej očisty (predkové pozdžšího rodu Fudžiwara).

Imibe (Imbe) dohliadali na dodržiavanie tabu a kultovej čistoty.

Soga spravovali hospodárstvo panovníckeho rodu.

O podvádzaní s pôvodom, nepravdivých tvrdeniach, že to-a-to *udži* je spriaznené s cisárskym rodom alebo že ten a ten starešina má to-a-to *kabane*, svedčí udalosť z 5. storočia, keď panovník nariadil preverenie správnosti *kabane* božím súdom *kugatači*: vloženie rúk do kade s vriacou vodou. Kto hovorí pravdu, ten vraj nedôjde ujmy. *Nihongi* tvrdí, že mnohí sa vtedy rozpráhli a už viac neuvádzali klamnú tvrdenia o svojom rode.

Vo vzťahoch medzi panovníckym rodom a inými poprednými rodmi jamatoského štátu fungoval dôležitý princíp ***guiseki***, tj. „vonkajšie príbuzenstvo“ (=po praslici, v materskej línii). Titul vládca sa síce dedil po meči, tj. medzi princami – mužskými členmi panovníckeho rodu, ale ich manželkami mohli byť popri princeznách aj členky okolitých mocných rodov. Takto mala sobášna politika dôležitú funkciu, keďže rod matky mal priamy dosah na konanie jej syna; vydávať dcéry za princov bolo privilégium, o ktoré zápasili najmocnejšie rody okolo panovníka a tým možno vysvetliť špecifický jav, že mocenský boj nikdy nezasiahol priamo panovnícky rod - v Japonsku nikdy nedošlo k zmene dynastií, ako to bolo bežne zvykom v iných častiach sveta.

V 5. a 6. storočí dochádza k zúrodňovaniu nových oblastí, ktoré patria panovníckemu rodu a slúžia priamo jeho členom na zabezpečovanie ich potrieb. Tieto vyživovacie majetky

sa nazývajú *mijake*. *Mijake* sa zakladali aj vo vzdialenejších provinciách, aby sa posilnila spätosť týchto oblastí s centrom štátu.

Q – jamato I.

1. Jaké je datování Jamata?
2. Kde na Korejském poloostrově se nacházela tři starokorejská království a jaké s nimi mělo vztahy Jamato?
3. Z čeho se skládá „Trojice božských klenotů“?
4. Jaký je jejich původ a kde jsou uloženy?
5. Co byly *udži*, jakou měly strukturu a jaké byly mocenské vztahy mezi nimi?
6. O jakých dalších pospolitostech víme z doby jamato?
7. Co znamená *gaiseki* a jak fungovalo?
8. Jaká je geneze (původ a vývoj) panovnického jamatoského rodu? Co říká mytologie a co faktické bádání?
9. Jak konkrétně si jamatoský rod upevňoval svou moc?